

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Sotsiaaltoetuste arendamine”

(2011/C 44/05)

Pearaportöör: **Xavier VERBOVEN**

Oma 29. aprilli 2010. aasta kirjas palus asepeaminister ning sotsiaal- ja tervishoiuminister Laurette ONKELINX tulevase eesistujariigi Belgia nimel vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ettevalmistav arvamuse teemal

„Sotsiaaltoetuste arendamine”

Komitee juhatus tegi 25. mail 2010 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 464. istungjärgul 14.–15. juulil 2010 (14. juuli 2010 istungil) pearaportööriks Xavier VERBOVENI ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 66, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tunneb heameelt, et sotsiaaltoetuste arendamise teemal korraldatakse Belgia Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisaaja raames eraldi konverents. Komitee tunnustab, et sotsiaalkaitse on oluline tulude jagamise, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja solidaarsuse vahend, mis on ELi projekti ülesehituses kesksel kohal. Sotsiaalsed põhiõigused tagavad nimelt õiguse piisavaks sotsiaaltoetuseks teatud sotsiaalsete riskide teostumisel ning sotsiaalabiks ja -majutuseks neile, kellel puuduvad piisavad sissetulekud. Komitee tuletab meelde, et 30. novembril 2009 võttis ta vastu deklaratsiooni, milles taotletakse komisjonilt Euroopa sotsiaalse tegevuskava⁽¹⁾ elluviimist, et tagada sotsiaalsete põhiõiguste võrdväärne käsitlemine konkurentsieskirjade ja majandusvabadustega.

1.2 Komitee rõhutab sotsiaalpoliitika rolli tootliku tegurina. Ta tuletab uuesti meelde, et nõuetekohaselt rajatud sotsiaal- ja tööturu poliitika avaldavad positiivset mõju nii sotsiaalsele õiglusele kui ka majanduslikule tõhususele ja tootlikkusele. Euroopa sotsiaalmudeli olulisim osa põhineb majandustõhususe ja sotsiaalarengu ühtesobitamisel⁽²⁾. Kodanike toetus ELi projektile sõltub eri valdkondades elluviidud poliitika tõhususest. Lisaks ei tasu unustada sotsiaalkaitse olulist rolli majandusliku stabilisaatorina ja seda nii heades kui ka halbades majandustingimustes⁽³⁾.

1.3 Praeguse majandus- ja sotsiaalkriisi tõttu on rohkem kui kunagi varem vaja ambitsioonikat ELi strateegiat kuni 2020. aastani. Komisjoni koostatud uus strateegia⁽⁴⁾, mille Euroopa Ülemkogu võttis vastu 17. juunil 2010 ja mille Euroopa Parlament peaks ametlikult septembris vastu võtma, hõlmab nelja valdkonda: teadmised ja innovatsioon, jätkusuutlikum majandus, tööhõivemäära parandamine ja sotsiaalne kaasatus. Komitee

pooldab seda mitmemõõtmelist nägemust, mille eesmärk on toetada „arukat, säästvat ja kaasavat” majanduskasvu. Sellegipoolest on komiteel kahju, et arvesse ei ole võetud tema eelmises arvamuses teemal „Lissaboni strateegia tulevik pärast aastat 2010” esitatud soovitusi seoses teatud punktidega, kus täheldati vajakajäämisi. Komitee soovitas nimelt „suuniseid, mis sisaldavad mõõdetavaid eesmärke sellistes valdkondades nagu sooline võrdõiguslikkus, võitlus ebapiisava sotsiaalse kindlustatusega töökohtade vastu, madalate CO₂ heitkogustega majanduse edendamine, võitlus vaesuse vastu (ka töötavate inimeste hulgas) ning sotsiaalse tõrjutuse takistamine (nt piisav toetus töötuks jäämise või töövõimetuse korral ning abi juurdepääsul avalikele teenustele).⁽⁵⁾”

1.4 Komitee on rahul asjaoluga, et Euroopa 2020. aasta strateegia hõlmab konkreetselt sotsiaalsele kaasatusele ja vaesuse vastasele võitlusele pühendatud suunist koos eesmärgiga aidata vaesuse ja tõrjutuse ohust välja vähemalt 20 miljonit inimest⁽⁶⁾. Kuna 2010. aasta on kuulutatud vaesuse vastu võitlemise Euroopa aastaks, tuleb tingimata võtta vajalikke meetmeid, et aidata kõigil asjaomastel inimestel vaesusest väljuda.

1.5 Nõukogu on arvamusel, et parim vahend tõrjutusest väljumiseks on juurdepääs jätkusuutlikule, kvaliteetsele ja asjakohaselt tasustatud tööle. Vaja on struktuurilise parandamise meetmeid, et luua kaasav tööturg⁽⁷⁾. Komitee tuletab meelde, et sotsiaaldialogi raames sõlmiti 9. detsembril 2009 kaasava tööturu raamkokkulepe. Selles raamkokkuleppes väljendavad sotsiaalpartnerid oma soovi edendada kaasavat tööturgu, kasutada maksimaalselt Euroopa tööjõu potentsiaali, suurendada tööhõivemäära ja parandada töökohtade kvaliteeti, sealhulgas koolituse ja pädevuste arendamise kaudu.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse, ELT C 27, 3.2.2009.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse, ELT C 309, 16.12.2006.

⁽³⁾ Euroopa Komisjon ja sotsiaalkaitse komitee: „2010. aasta ühisaruanne sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta”, paberandjal, veebruar 2010.

⁽⁴⁾ Komisjoni teatis, KOM (2010)2020.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse, ELT C 128/3, 18.5.2010, punkt 4.4.

⁽⁶⁾ 17. juuni 2010 Euroopa Ülemkogu järeldused, EUCO 13/10.

⁽⁷⁾ Vt viide 5.

1.6 Komitee jagab seisukohta, mida Euroopa Parlament väljendas oma 6. mai 2009. aasta resolutsioonis⁽⁸⁾ tööturul tõrjutud isikute aktiivse kaasamise kohta. Eriti nõustub komitee soovitude esimese punktiga: „aktiivne kaasamine ei tohi asendada sotsiaalset kaasatust, sest sotsiaalselt kaitsetul rühmadel, kes pole võimelised osalema tööturul, on õigus väärikale elule ja täielikule osalemisele ühiskonnas ning seetõttu peavad miinimumsissetulek ja ligipäasetavad ja jõukohase hinnaga kvaliteetsed sotsiaalteenused olema isikule kättesaadavad olenemata tema võimest tööturul osaleda”.

1.7 Komitee tuletab meelde, et ta soovitas oma 12. juuli 1989. aasta arvamuses vaesuse kohta⁽⁹⁾ võtta kasutusele selline miinimumsotsiaaltoetus, mis oleks ühelt poolt vaestele turvavõrk ja teisalt vahend nende uuesti ühiskonda toomiseks. Komitee avaldab kahetsust, et nimetatud arvamus ega ka nõukogu 24. juuni 1992. aasta soovitus sotsiaalkaitse süsteemide piisavate ressursside ja teenuste ühiste kriteeriumide kohta⁽¹⁰⁾ ei ole seni viinud asjakohaste meetmeteni. Komitee on seega arvamusel, et kavandada tuleks sotsiaalkaitse süsteemide ressursside ja teenuste tagatise järk-järgulist loomist. Selleks võiks kasutada uut vahendit, mis toetaks riiklikke eripärasid arvesse võttes tõhusamalt eri liikmesriikide meetmeid vaesuse vastu võitlemiseks. Selles suhtes kujutab Euroopa 2020. aasta strateegias sätestatud vaesuse vähendamise eesmärk endast olulist stiimulit.

1.8 Komitee rõhutab, et osa sissetulekut asendavatest sotsiaaltoetustest jääb praeguses sotsiaalkaitset käsitlevas avatud koordineerimise meetodis tagaplaanile. Avatud koordineerimise meetodiga, milles määratletakse eesmärgid ja ühised näitajad ning mille kaudu jagatakse häid tavasid, soovitakse uuendada sotsiaalkaitse süsteemi vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse, pensionide, tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse valdkondades. Seega ei võeta selles olulises protsessis arvesse toetusi töötuse, töövõimetuse või emapuhkuse korral, samuti toetusi puuetega inimestele, tööõnnetuse või kutsehaiguse korral. Komitee soovib, et avatud koordineerimise meetodi sotsiaalkaitse meetmeid laiendataks kõigile sissetuleku asendamise toetustele. Samuti soovib komitee luua järelevalve, mis võimaldaks uurida, kas eraldatud toetused on piisavad.

1.9 Komitee tuletab meelde, et Euroopa sotsiaalkaitse süsteemide uuendamine eeldab seda, et ühelt poolt tööjõu pakkumist ergutavad stiimulid ja teisalt piisava sotsiaalkaitse tagavad

meetmed oleksid tasakaalus, kindlustades kõnealuses valdkonnas kulutõhususe. Mis puutub stiimulitesse, siis tasub täpsustada, et sissetulek ei peaks olema ainus määrav tegur. Oluline roll on ka muudel teguritel, nagu näiteks lastehoiuteenuste kättesaadavus, tõhusus ja kvaliteet, puuetega inimeste juurdepääsutingimused, avalikud töövahendus-, koolitus-, haridus- ja tervishoiuteenused⁽¹¹⁾. Komitee rõhutab seega uuesti oma soovi, et avatud koordineerimise meetodid tugedataks sotsiaalkaitse valdkonnas mõõdetavate eesmärkide määratlemise kaudu, eelkõige seoses asendus- või katvusmääradega, ent ka ligipäasuga avalikele teenustele⁽¹²⁾. Lisaks märgib komitee, et aktiveerimissüsteemide üldistamist ei käsitleta sotsiaalkaitset puudutava avatud koordineerimise meetodi raames eraldi. Komitee soovib, et sotsiaalkaitse komitee koostaks aruande, et uurida, kas need aktiveerimismeetmed peegeldavad ka tegelikult tasakaalu selliste väärtuste vahel nagu solidaarsus, vastutus ja ühtekuuluvus.

1.10 Komitee rõhutab kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite olulist rolli kõigis küsimustes, mis on seotud sotsiaalkaitse süsteemide uuendamisega ja avatud koordineerimise meetodi kui demokraatliku protsessi tugevdamisega.

2. Sissejuhatus ja taust

2.1 Sotsiaalkaitse on tulude jagamise ja solidaarsuse oluline vahend, mille korraldamine ja rahastamine kuulub liikmesriikide pädevusse. Sotsiaalkaitset iseloomustab süsteemide suur erinevus, kuna see on igas liikmesriigis eri moodi üles ehitatud. Sotsiaalkaitse on ELi projekti keskmes, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 9⁽¹³⁾. Põhiõiguste harta artiklis 34⁽¹⁴⁾ tunnustatakse ja austatakse

— ühelt poolt õigust sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalteenustele raseduse ja sünnituse, haiguse, tööõnnetuste, ülalpeetavaks muutmise, eakuse või töökoha kaotuse korral;

— teiselt poolt õigust sotsiaalabiks ja -majutuseks neile, kellel puuduvad piisavad sissetulekud.

2.2 Lisaks sellele, et tagatakse piisav sissetulek mitteaktiivsetele isikutele või teatud sotsiaalsete riskide teostumisel, peab sotsiaalkaitse olema aktiivne roll tööalaste üleminekute toetamisel, et tagada asjakohane integreerimine tööturul.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon, 6.5.2009, 2008/2335(INI).

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 221, 28.8.1989 ja ELT C128/15, 18.5.2010

⁽¹⁰⁾ Nõukogu 24. juuni 1992. aasta soovitus, 92/441/EMÜ, EÜT L 245, 26.8.1992.

⁽¹¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 302/86, 7.12.2004.

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 128/10, 18.5.2010 ja ELT C 302/86, 7.12.2004.

⁽¹³⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 9, ELT C 115, 9.5.2008.

⁽¹⁴⁾ Põhiõiguste harta, ELT C 364, 18.12.2000.

2.3 2008. aasta finantskriisi tagajärgedega silmitsi seistes on sotsiaalkaitse-süsteemid aidanud kaitsta eurooplasi finantskriisi kõige tõsisemate tagajärgede eest ja etendanud olulist kontratsükli rolli majanduse stabiliseerijana⁽¹⁵⁾. Ambitsioonika lähenemispoliitika puudumisel võivad neid süsteeme ohustada mõnede liikmesriikide kehtestatud konkurentsitavad. Nende riikide arvates meelitas sotsiaalkulude vähendamine ligi väliskapitali investeeeringuid. See protsess, mis väljendub juba nii maksu- kui ka palgapoliitikas, ähvardab laieneda ka sotsiaalpoliitikasse⁽¹⁶⁾.

2.4 Uue Euroopa 2020. aasta strateegia rakendamise hakul tasub meelde tuletada, et majanduse ja tööhõive kasv üksi ei suuda tagada paremat sotsiaalset ühtekuuluvust. Viimase kümne aasta jooksul on ebavõrdsus pigem kasvanud ning vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on suur probleem enamikes ELi riikides⁽¹⁷⁾. Komitee toonitab samas vajadust võidelda nende nähtuste vastu selliste poliitikameetmete abil, mis ei ole peamiselt reaktiivsed ja hüvitamisele suunatud, vaid ka ennetavad ja proaktiivsed, et võidelda vaesuse vastu juba enne selle tekkimist. See kehtib eelkõige laste vaesuse puhul, mis võib olla isiku arengus ja edasises elus määrav.

2.5 Sotsiaalkaitse üldiselt ja eelkõige sotsiaaltoetused seisavad praegu vastamisi nelja peamise väljakutsega:

- kriisi tagajärjed ehk ühelt poolt töötusega seotud kulude suurenemine paljude töökohtade kaotamise tõttu ning teiselt poolt sellega kaasnev surve riigieelarvele. Selleks, et vältida pikaajalise töötuse üldistumist, on vaja jätkata sotsiaalkaitse-süsteemide parandamist ja uuendamist, kuna nii suudetakse pakkuda aktiivset ja kindlustatud raamistikku, mis toetab juurdepääsu ja tagasiteed kvaliteetsele töökohale. Samas on vaja tagada süsteemide jätkusuutlikkus;
- rahvastiku vananemine, mille tagajärjed pensionitele ja tervishoiuteenustele on märkimisväärsed. Põlvkondadevaheline solidaarsus eeldab, et tagatakse pensionite piisav tase ning samas investeeritakse lahendustesse, millega vastata selle nähtusega seotud vajadustele, eelkõige hooldusvajadusele;
- vaesuse ja ebavõrdsuse lubamatu kasv. Uues Euroopa 2020. aasta strateegias määratletud vaesuse vähendamise eesmärgid on ambitsioonikad. Need nõuavad liikmesriikide kooskõlastatud jõupingutusi mitmetes poliitikavaldkondades, tehes koostööd sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga;

- Euroopa kodanike heaolu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse vältimatu tugevdamine. Viimastel aastatel on ilmnenu, et kodanikel on seoses uue sotsiaalpoliitikaga kõrged ootused: see peab olema sotsiaalselt tõhus ja edumeelne ning majanduslikust seisukohast jätkusuutlik.

3. Piisavate asendussissetulekute maksmine

3.1 Sotsiaalsed toetused, mis on mõeldud tagatiseks töötuse ajal, pärast pensionile jäämist, haiguse ajal või puude tõttu, moodustavad sotsiaalkaitse-süsteemide tähtsa osa. Rahastamisviisidest, aluspõhimõtetest (kindlustuspõhine või üldine) või eraldamise korra hoolimata on kõigi nende eesmärk tagada nimeetatud sotsiaalsete riskide teostumisel stabiilne ja piisav sissetulek. Seega on neil nii üksikisiku kui ka terve ühiskonna seisukohast oluline turvavõrgu roll. Neid tuleb käsitleda mitte koormana, vaid tootliku investeeringuna, millest võidavad kõik.

3.2 Globaliseerumisest, tehnoloogilistest muudatustest, rahvastiku üha suuremast vananemisest ja ka 2008. aastal puhkenud majanduskriisist tingitud olulised muutused on tugevalt raputanud Euroopa majandust ja ettevõtteid ning kaasa toonud suuri muudatusi sotsiaalkaitse-süsteemides üldiselt ja eelkõige asendussissetulekute maksmises. Viimase kahekümne aasta jooksul ellu viidud nn uuendamise poliitika kaudu püütakse eelkõige tervendada liikmesriikide riigieelarvet ja tagada majanduskasvu eelkõige tänu kõrgele tööhõivemäärale. Selle tulemusel on sotsiaaltoetustele usaldatud ülekaalukas roll, et ärgitada inimesi aktiivsemalt tööturul osalema.

3.3 Komitee on teadlik sellest, et nende toetuste pakutava kaitse tase sõltub oluliselt riigieelarvest, mis on praegu majanduskriisi ja rahvastiku vananemise tõttu tugeva surve all. Sellegipoolest tuletatakse komitee meelde, et on vastu „*mis tahes algatus-tele, mis võivad seada ohtu solidaarsuse, millel sotsiaalkaitse põhineb ja mis on Euroopale niivõrd kasulik*”⁽¹⁸⁾. Osaliselt elustandardit säilitavate toetuste maksmine on oluline, et tagada vara ja sissetulekute parem jaotamine ning sotsiaalne ühtekuuluvus. Samuti soovib komitee rõhutada nende mehhanismide olulisust, mille eesmärk on kohandada toetusi vastavalt elutaseme arengule. See on ka põhjus, miks komitee peab vajalikuks luua avatud koordineeritud meetodi raames järelevalve, mille kaudu uurida, kas eraldatud toetuste tase on piisav.

3.4 Komitee taotleb sotsiaalse tegevuskava elluviimist, mis peab sotsiaalsete õiguste, sotsiaalse kaitse ja töötingimuste osas põhinema liikmesriikide positiivsel koostööl, mitte konkureerival „võidujooksul põhja”⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Euroopa Komisjoni ja sotsiaalkaitse komitee aruanne „Majanduskasv, tööhõive ja sotsiaalsed edusammud ELis – peamised sõnumid”, paberkanjal, september 2009.

⁽¹⁶⁾ Klaus Busch, „World Economic Crisis and the Welfare State – Possible solutions to reduce the economic and social imbalances in the world economy, Europe and Germany”, International Policy analysis, Friedrich-Ebert-Stiftung, veebruar 2010.

⁽¹⁷⁾ Vt viide 15.

⁽¹⁸⁾ Vt viide 5.

⁽¹⁹⁾ Vt viide 1.

3.5 Töötus: tugevdada sotsiaalkaitset investeeringuna nii majandusliku konkurentsivõime kui ka sotsiaalse kaasatuse huvides

3.5.1 Töötuskindlustus on esmatähtis sotsiaalne eelis, kuna selle eesmärk on kindlustada töötaja vallandamise või ümberstruktureerimise tagajärgede vastu. Eesmärk on tagada piisava ja stabiilse tasemega sissetulek, mis on kindlustatuse, tööalase liikuvuse ja seeläbi ka tööturule tagasituleku esmane tingimus⁽²⁰⁾.

3.5.2 Töötuskindlustus ei tohi piirduda üksnes toetuste maksmisega, vaid peab hõlmama ka asjakohaseid ja dünaamilisi toetusmeetmeid kvaliteetse töökoha leidmiseks. Need aktiivsed meetmed peavad tagama nii personaalse lähenemise kui ka juurdepääsu kvalifikatsiooni tõstvatele koolitustele⁽²¹⁾. Oluline roll on ka muudel teguritel, nagu näiteks lastehoiuteenuste kättesaadavus, tõhusus ja kvaliteet, puuetega inimeste juurdepääsutingimused, avalikud haridus- ja tervishoiuteenused⁽²²⁾. Riigiasutused peaksid tagama nende elementide rakendamise, kuna need on sujuvate tööalaste üleminekute toetamiseks vältimatud.

3.5.3 Teisalt on komitee seisukohal, et vaja on struktuurilise parandamise meetmeid, et luua tõeliselt kaasav tööturg⁽²³⁾. Selleks tuleb komitee meelde, et sotsiaaldialogi raames sõlmiti 9. detsembril 2009 kaasava tööturu raamkokkulepe. Selles raamkokkuleppes väljendavad sotsiaalpartnerid oma soovi edendada kaasavat tööturgu, kasutada maksimaalselt Euroopa tööjõu potentsiaali, suurendada tööhõivemäära ja parandada töökohtade kvaliteeti, sealhulgas koolituse ja pädevuste arendamise kaudu.

3.5.4 Komitee peab vajalikuks lähendamist, et muuta töö tasuvaks, nii et tööhõive muutuks tõepoolest finantsilises mõttes kõige paremaks valikuks. Kooskõlastatud sotsiaal-, palga- ja maksupoliitika elluviimisega on võimalik tagada vähese sissetuleku ja madala kvalifikatsiooniga inimestele juurdepääs tasuvale tööle ning vältida vaesust ja töötust⁽²⁴⁾.

3.5.5 Töotuabiraha koos aktiivse tööturupoliitikaga stabiliseerib majandust ning toetab aktiivset kohanemist muutustega kvalifikatsiooni parandamise ja tõhusa töötamise ning koolituse kaudu⁽²⁵⁾. Siiski tuleb jälgida, et praegu kõigis liikmesriikides elluviidavad aktiveerimismeetmed peegeldaksid ka tegelikult tasakaalu selliste väärtuste vahel nagu solidaarsus, vastutus ja ühtekuuluvus ning et need ei tooks endaga kaasa ebavõrdsust,

valdkondlikke erinevusi ega riski jääda ebatüüpilisele, vähe kvalifitseeritud ja vähetasustatud tööle. Teisalt tasub suhtuda ettevaatusega sellistesse meetmetesse, mille eesmärk on karmistada toetuse saamise tingimusi, seda eelkõige majanduskriisi kontekstis, kus nõudlus tööjõu järele on vähene. See toob kaasa ohu muuta tõrjutud inimeste olukord veelgi ebakindlaks, mis on märkimisväärne takistus nende tööalaseks (taas)integreerimiseks. Sellisel piiraval poliitikal võib olla ka moonutav mõju: see võib kaasa tuua siirdumist sotsiaalkaitse teistesse valdkondadesse, nagu näiteks sotsiaalabi või töövõimetuse, mis aga ei ole soovitatav.

3.6 Pensionid: piisavate pensionite tagamine rahvastiku vananedes

3.6.1 Ajal, mil pensionäride arv Euroopas kasvab ja tööealiste inimeste suhteline arv kahaneb, on Euroopa Liit julgustanud liikmesriike läbi viima oma pensionisüsteemide reforme, et säilitada piisavad ja jätkusuutlikud pensionid. Nende reformide aluseks on järgmised eesmärgid: inimesi ärgitatakse kauem töötama, julgustatakse toetuma lisapensionitele, luuakse tugevamaid sidemeid sotsiaalmaksude ja toetuste vahel, võetakse toetuste maksmisel arvesse üha pikenevat eluiga, tagatakse miinimumpensionide piisav rahastamine, võimaldatakse pensioniõigusi koguda hooldusperioodidel ja võetakse kasutusele automaatsed või poolautomaatsed kontrollmehhanismid.

3.6.2 Vaesuse riskimäär on eriti kõrge 65-aastastel ja vanematel eakatel inimestel (27-liikmelises ELis keskmiselt 20 % võrreldes kogu elanikkonnaga 17 %-ga) ja seda eelkõige naiste puhul (kelle puhul ulatub see määr 22 %-ni). See viitab asjaolule, et vanaduspensionite tase ei vasta ülejäänud elanikkonna sissetulekute tasemele. Vanaduspensionide eesmärk on pakkuda pensionäridele kindlat sissetulekut, mis asendaks kogu aktiivse elu jooksul saadud sissetulekut, võttes arvesse eelnevat elatusaset. Tulevikku silmas pidades tuleks võtta vajalikke meetmeid nii selleks, et vähendada eri pensionitoetuste erinevust nais- ja meespensionäride vahel, kui ka selleks, et tagada asjakohane toetus vanaduse korral sellistele töötajatele – nii meestele kui ka naistele –, kes on töötanud ebatüüpilistel töökohtadel või kellel on olnud ebatüüpiline karjäär. Praegu veel tööturul esinev killustatus meeste ja naiste vahel mõjutab märkimisväärselt kogutud õigusi ja seeläbi ka naiste pensioniväljavaateid⁽²⁶⁾. Komitee rõhutab samuti, et miinimumpensionide üldiseks muutmine võib osutuda määravaks eakate vaesuse vastu võitlemisel. Komitee peab oluliseks, et sellele küsimusele pöörataks sotsiaalkaitse komitees ja avatud koordineerimise meetodi raames erilist tähelepanu.

3.6.3 Riiklikud pensionisüsteemid on vanaduspensionide peamine allikas. Antud tingimustes on vaja teha kõik endast sõltuv nende jätkuvuse ja majandusliku tasuvuse tagamiseks. Komitee on seisukohal, et nimetatud riiklike süsteemide piisava

⁽²⁰⁾ Florence Lefresne, „Regard comparatif sur l'indemnisation du chômage: la difficile sécurisation des parcours professionnelles”, Chronique internationale de l'IREC – nr 115, november 2008, lk 23.

⁽²¹⁾ Vt viide 18.

⁽²²⁾ Vt viide 11.

⁽²³⁾ Vt viide 5.

⁽²⁴⁾ Vt viide 11.

⁽²⁵⁾ Vt viide 2.

⁽²⁶⁾ Vt viide 11.

rahastamise parim tagatis on kõrge tööhõivemäär ning täiendavad rahastamismeetmed, mida mõnedes riikides juba rakendatakse. Need süsteemid tuginevad solidaarsuse põhimõttele ja tekitavad põlvkondade vahelisi ja siseseid seoseid, mis aitavad tagada sotsiaalset ühtekuuluvust. Teisalt võimaldavad need koguda pensioniõigusi töötuse või haigusest ja perekondlikest põhjustest tingitud karjääripausi ajal. Nende süsteemide finantsstabiilsus tõestas ennast 2008. aasta finantskriisi ajal.

3.6.4 Nimetatud riiklike pensionisüsteemidele lisaks on loodud täiendavaid pensionisüsteeme. Need võivad pensionäriks pakkuda täiendavat sissetulekut ja peaksid seetõttu hõlmama kõiki töotajaid. Sellegipoolest ei tohiks neid pidada alternatiivseks lahenduseks riiklike pensionisüsteemide tasuvusprobleemidele ning tingimata ei tohiks neid kahtluse alla seada. Täiendavate süsteemide loomine ja elluviimine peaksid vastama teatud tingimustele, et need oleksid maksumaksjate ja pensionäride huvides. Eelkõige peaksid need järgima sotsiaalpartneritega koostöös välja töötatud ELi õiguslikku raamistikku. Need ei peaks olema üksnes investeerimisfondid, millega tagatakse isiklikud pensioniõigused, vaid nad peaksid katma ka elueaga seotud riskid ja tagama sissetuleku haigusperioodidel ning võimalusel ka töötuse või perekondlikel põhjustel tehtud pausi ajal. Juurdepääs täiendavatele süsteemidele peaks olema tagatud kõigile antud sektori või ettevõtte töötajatele. Vaja on rakendada meeste ja naiste võrdväärse kohtlemise põhimõtet. On oluline, et sotsiaalpartnerid oleksid kaasatud nii nende süsteemide koostöös elluviimisesse kui ka nende juhtimise järelevalvesse. Samuti tasub edendada investeringuid, millel on positiivne mõju tööhõivele, ja ära hoida puhtspekulatiivseid investeringuid.

3.7 Töövõimetus: haigestunud või invaliidistunud töötajate oluline turvavõrk

3.7.1 Töötuse ja pensioni kõrval hõlmavad asendussissetulekud ka kolmandat kategooriat, milleks on toetused töövõimetuse, invaliidistumise, tööõnnetuse või kutsehaiguse korral. See tõstatab mitte ainult küsimuse asendussissetuleku kohta, vaid ka tööhõivesse tagasi pöördumise või sellele juurdepääsu kohta. Komitee tuletab meelde seisukohta, mida ta väljendas oma eelmises arvamuses sotsiaalse kaasatuse kohta⁽²⁷⁾. Sissetulek on iseseisva elu vajalik tingimus, ent sellest tingimata ei piisa. Paljudel juhtudel pööratakse endiselt liiga vähe tähelepanu asjaomaste inimeste tööle integreerimisele, ehkki selleks on kehtestatud õiguslikud sätted. Praktilised korraldused töö leidmise või jätkamise suunamiseks või toetamiseks on tihti kohmakad ja ebapiisavad.

3.7.2 Isikutele, kellel ei ole võimalik töötada, tuleb tagada vääriliks eluks piisav sissetulekutoetus. Selleks peaksid eral-

datud toetused võtma arvesse nii piisava elustandardi säilitamist kui ka erikulusid, mida inimene haiguse või puude tõttu kandma peab. Siinkohal on samuti oluline roll nii meetmetel, millega üritatakse tagada ligipääsetavad ja kvaliteetsed tervishoiuteenused, kui ka meetmetel, mille kaudu edendatakse infrastruktuuri ja sotsiaalteenuste pakkumist hooldust vajavatele inimestele, et kindlustada neile inimväärne elu (nt koduhooldus- ja abi, kolmandatest isikutest hooldajad jne).

4. Miinimumsissetulek ja sotsiaalne kaasatus

4.1 Komitee tuletab meelde, et ta soovitas oma 12. juuli 1989. aasta arvamuses vaesuse kohta⁽²⁸⁾ võtta kasutusele selline miinimumsotsiaaltoetus, mis oleks ühelt poolt vaestele turvavõrk ja teisalt vahend nende uuesti ühiskonda toomiseks. Kõnealust arvamust on tsiteeritud nõukogu 24. juuni 1992. aasta soovitusel sotsiaalkaitse süsteemide piisavate ressursside ja teenuste ühiste kriteeriumide kohta⁽²⁹⁾, milles soovitakse eri liikmesriikide sotsiaalkaitse süsteemides tagatiste järk-järgulist loomist viie aasta jooksul. Peaaegu 20 aastat hiljem ja vaesuse vastu võitlemise Euroopa aastal 2010 võib tõdeda, et need taotlused ja soovitused on jäänud vastuseta. 2008. aastal täpsustas komisjon oma 3. oktoobri 2008. aasta soovitusel aktiivse kaasamise kohta⁽³⁰⁾ asjaolu, et 1992. aasta soovitus „on endiselt ühenduse vaesust ja sotsiaalset tõrjutust käsitleva poliitika viitedokument, mis ei ole minetanud oma tähtsust, kuigi selle täielikuks jõustamiseks tuleb veel teha jõupingutusi”. Hiljem avaldas Euroopa Parlament 6. mail 2009. aastal oma resolutsiooni tööturult tõrjutud isikute aktiivse kaasamise kohta⁽³¹⁾, milles ta „kutsub liikmesriike üles rakendama vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemiseks piisavat sissetulekutoetust” ja „juhib tähelepanu vajadusele kehtestada soovitusel 92/441/EMÜ ja soovitusel 2008/867/EÜ alusel piisav sissetulekutoetuse määr, mis peab olema piisav, läbipaistev, kõigile ligipääsetav ja pikas perspektiivis jätkusuutlik”.

4.2 Kooskõlas nõukogu 24. juuni 1992. aasta soovitusel on komitee seisukohal, et sissetulekutagatis tuleb määratleda vastavalt iga liikmesriigi elustasemele. See eeldab selliste asjakohaste näitajate kasutamist nagu näiteks liikmesriigi keskmine või mediaansissetulek, kodumajapidamiste tarbimisstatistika, seaduslik miinimumpalk (kui eksisteerib) või hinnatase. Miinimumsissetulekut peaks lisaks saama kohandada või täiendada, et see vastaks konkreetsetele vajadustele. Peamiselt on tegemist paljudes liikmesriikides juba rakendatud meetmetega – elustus- toetus, juurdepääs kvaliteetsetele tervishoiuteenustele või

⁽²⁷⁾ Vt viide 5.

⁽²⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus, EÜT C 221, 28.8.1989 ja EÜT C 128/10, 18.5.2010.

⁽²⁹⁾ Vt viide 10.

⁽³⁰⁾ Komisjoni 3. oktoobri 2008. aasta soovitus, 2008/867/EÜ, ELT L 307, 18.11.2008.

⁽³¹⁾ Vt viide 8.

hooldamisega seotud kulude katmine. Komitee toetab Euroopa Parlamendi algatust⁽³²⁾ parandada nõukogu 1992. aasta soovitus, täpsustades, et „sotsiaalabi peaks tagama inimväärset elu võimaldava piisava miinimumsissetuleku, mis ületab vähemalt vaesusohu künnise”. Sellegipoolest tuleb hoolikalt jälgida, kuidas selline sissetulekutagatis – mis võib olla seotud teiste, elatustoetuse laadi toetustega – võiks mõjutada teisi sotsiaalkaitseteenuseid. Vaja on vältida seda, et sotsiaalkaitse saajad ei satuks ebasoodsamasse seisu, kuna sellel oleksid kahtlemata ebasoovitavad tagajärjed.

4.3 Komitee tuletab meelde, et miinimumsissetuleku kehtestamist tuleb kavandada aktiivse sotsiaalse kaasamise ja kvaliteetsetele sotsiaalteenustele juurdepääsu tagava poliitika raames. Selles osas toetab komitee Euroopa Parlamenti⁽³³⁾, kes „soovitab, et liikmesriigid kaaluksid aktiivselt miinimumsissetulekupoliitikat, et leida lahendus „töötavate vaeste” hulga kasvule

ja muuta töötamine tööturust kaugel olijaile toimivaks lahenduseks”. Komitee soovib lisaks täpsustada, et unustada ei tohi ka nende inimeste olukorda, kes ei saa tööturul osaleda oma vanuse, tervisliku seisundi või puude tõttu. Komitee jagab Euroopa Parlamendi nägemust⁽³⁴⁾, mille kohaselt „aktiivne kaasamine ei tohi asendada sotsiaalset kaasatust” ja „seetõttu peavad miinimumsissetulek ja ligipääsetavad ja jõukohase hinnaga kvaliteetsed sotsiaalteenused olema isikule kättesaadavad olenemata tema võimest tööturul osaleda”.

4.3.1 Komitee on seisukohal, et sissetulekutagatise järk-järguline loomine on vajalik Euroopa 2020. aasta strateegias uuesti sätestatud vaesuse vähendamise eesmärgi saavutamiseks ja seda tuleks kavandada sellise uue vahendi kaudu, mis võimaldaks kõige tõhusamalt toetada eri liikmesriikide poliitikat vaesuse vastu võitlemiseks.

Brüssel, 14. juuli 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

⁽³²⁾ Vt viide 8.

⁽³³⁾ Vt viide 8.

⁽³⁴⁾ Vt viide 8.